

**PRAKTIJKPUNT LANDBOUW
VLAAMS-BRABANT**

Proefresultaten koolzaad 2020

Perceelkeuze belangrijk om vogelschade te voorkomen

In Europa staat het koolzaadareaal onder druk. Dat komt in de eerste plaats door het verdwijnen van de neonicotinoïden. Het teeltrisico is toegenomen omdat het moeilijker werd om schade door plaaginsecten te beheersen. In landen met een groot koolzaadareaal zoals Duitsland en Frankrijk speelt dat de telers meer parten dan in Vlaanderen. Hier groeide in 2020 amper 496 hectare koolzaad en is de plaagdruk lager. Ten opzichte van 2019 (561 ha) was het areaal in Vlaanderen het jongste seizoen nog met 12 procent gedaald.

Door de opeenvolging van droge seizoenen en de marktverstoring als gevolg van corona zijn heel wat akkerbouwers in 2020 op zoek gegaan naar alternatieve teelten. Een aantal onder hen specialiseert in aardappelteelt, maar in de zomer was al duidelijk dat de marktsituatie geen verdere uitbreiding van het aardappelareaal toelaat. Voor bedrijven die actief zijn in de korte keten zijn er kansen met nieuwe teelten zoals quinoa. Akkerbouwbedrijven die zich beter voelen in hun rol van primaire producent komen in hun zoektocht naar alternatieven uit bij teelten die ze kunnen afzetten in het gangbare (graan)handelskanaal. Koolzaad is daar een voorbeeld van. Niet elke graanhandelaar organiseert zich in de zomer op de ontvangst van koolzaad, maar koolzaadtelers kunnen toch bij een behoorlijk groot aantal graanreceptiestations terecht. Graanhandelaars voelen ook zelf aan dat de interesse in koolzaad in Vlaams-Brabant weer toeneemt.

Duiven belagen koolzaadproef

Om koolzaadtelers te ondersteunen, werd in het najaar van 2019 een rassenproef aangelegd op het Praktijkpunt Landbouw. Door ernstige duivenschade bij het uitkomen van de winter zijn de resultaten van de 11 uitgezaaide rassen niet gebruikt in de voorlichting. In het stadium knopvorming en bloei is de verspreiding van de koolzaadglanskever wel opgevolgd in de eigen rassenproef. Zo probeerden we te achterhalen of er misschien sprake was van een verschil in rasgevoeligheid. Met de kennis die in 2020 opgedaan is, wordt in 2021 een netwerk uitgebouwd van waarnemingsvelden koolzaad. Naar het voorbeeld van de LCG-waarschuwingsberichten voor bladluizen in granen zal het Praktijkpunt Landbouw koolzaadtelers op de hoogte houden van de verspreiding van de koolzaadglanskever.

Figuur 1: Koolzaadperceel in Herent (vlak voor de oogst in 2020).

In de zomer van 2020 informeerden koolzaadtelers zich bij het Praktijkpunt Landbouw over hun rassenkeuze. Zij werden daarin begeleid met verwijzingen naar de resultaten van de rassenproef koolzaad die Inagro uitzaaide op een perceel van demobedrijf Ronsmans in Herent, en van de rassenproef uitgevoerd door de Waalse koolzaadketen verenigd in CePiCOP. Over de taalgrens beslaat koolzaad een veel groter areaal dan in Vlaanderen, wat zich vertaalt in rassenproeven op meerdere locaties.

In 2020 oogsten de Waalse onderzoekers koolzaad op twee locaties. Te Gembloux werden ze net als wij in Herent geconfronteerd met duivenvraat, wat resulteerde in een gemiddelde opbrengst lager dan 3 ton. Op de tweede locatie in Dinant werd een opbrengst van meer dan 5 ton gemiddeld behaald. De meerjarige resultaten gebaseerd op meerdere locaties in Wallonië en verspreid door CePiCOP zijn een goede houvast voor de rassenkeuze. Met 1-op-1 contacten en artikels over koolzaad in Landbouwleven, Boer&Tuinder, Drietand en op de website Hectares.be hielp het Praktijkpunt akkerbouwers kort voor de uitzaai (augustus/september) bij hun rassenkeuze.

Koolzaad weerstaat de droogte

Op de LCG-website zijn onder de rubriek koolzaad (www.lcg.be/koolzaad) de resultaten geplaatst van enerzijds de rassenproef die aanlag op het perceel van Willy Ronsmans in Herent en anderzijds de Waalse rassenproeven. De hoge gemiddelde opbrengst in de rassenproef te Herent springt in het oog. Op het perceel van landbouwer Willy Ronsmans oogstte Inagro over de verschillende rassen heen een gemiddelde van 6,1 ton (!) koolzaad per hectare. Na correctie van alle opbrengsten naar een vochtgehalte van 9 procent is de gemiddelde opbrengst zelfs 6.361 kilo. Acht van de tien rassen genereerden opbrengsten tussen 6,3 en 6,7 ton.

Enkele kilometers verderop bleef de weegschaal van het Praktijkpunt Landbouw op gemiddeld 3,3 ton steken als gevolg van ernstige duivenschade. Het verschil in opbrengst illustreert enerzijds het potentieel van koolzaad als vogelschade vermeden kan worden. Anderzijds laat het ook zien waarom koolzaad bij sommige akkerbouwers een slechte naam heeft. Je kan er als teler ook uit leren dat een perceel laten herstellen van vrachtschade vaak rendabeler is dan maïs overzaaien.

“In Vlaams-Brabant was ik destijds bij de eersten om met koolzaad te starten. Meer dan tien jaar geleden haakte ik af door slechte ervaringen met duivenschade. Als demoboerderij voor het Departement Landbouw en Visserij en de praktijkcentra pikte ik de teelt weer op. Van de herintroductie van koolzaad op mijn bedrijf ben ik tevreden, zeker gezien de sterk wisselende graanopbrengsten. Toch blijft

duivenschade een zorg, en zal ik in functie daarvan de perceelkeuze zorgvuldig overwegen”, vertelde proefveldhouder Willy Ronsmans vorige zomer aan de vakpers.

Koolzaad erg zichtbaar in de voorlichting

Naast de artikels in de landbouwmagazines waren ook de velddemo's – fysiek of digitaal – belangrijk voor de voorlichting over koolzaad. Om te beginnen de digitale akkerbouwdemo op 11 juni die een alternatief was voor veldbezoeken. Organisator van dienst was het Departement Landbouw en Visserij in samenwerking met LCG en de praktijkcentra. Onderzoekers Wim Fobelets en Sarah Fonteyn gaven toelichting bij de rassenproef koolzaad die bij demobedrijf Ronsmans was uitgezaaid door Inagro. Het uitzonderlijk droge voorjaar grepen ze aan om de voordelen van een droogtetolerant gewas als koolzaad in de verf te zetten.

Op 1 juli kon de Openvelddag van het Praktijkpunt Landbouw doorgaan in een licht gewijzigde vorm.

De bezoekers werden ingedeeld in kleine groepen en werden in een strak schema en op veilige afstand van elkaar over de proefvelden geleid. Tijdens de LCG-najaarsvergaderingen werd koolzaad toegevoegd aan het programma dat vooral in het teken staat van granen. Vanwege corona werd opnieuw voor een aangepast format gekozen: alle sprekers maakten een video van hun presentatie, en eind september werden twee webinars ingericht. Zo maar even 843 deelnemers hebben online de LCG-najaarsvergadering gevolgd, en maakten gretig gebruik van de mogelijkheid om via de chatbox vragen aan de sprekers te richten.

Figuur 2: Digitale voorlichting werd de norm in 2020.

Vooruitblik teeltseizoen 2020-2021

In september werden plannen gemaakt om een proefveld koolzaad uit te zaaien waarbij reinteelt vergeleken zou worden met koolzaad en een onderzaai van Alexandrijnse klaver en wikken. Deze mengteelt komt uit Frankrijk overgewaaid, en in Wallonië gebeuren er al proeven mee. In Vlaams-Brabant experimenteren enkele koolzaadtelers er mee op advies van een toeleverancier uit het Hageland.

Er zijn nog veel vragen omtrent de mengteelt die een antwoord verdienen: Helpt onderzaai om duiven uit een koolzaadperceel te houden? Lukt het om koolzaad op deze manier te telen zonder chemische onkruidbestrijding? Wat is het effect van de vlinderbloemige componenten in het mengsel op de stikstofvoorziening in het najaar? En vooral, wegen de geclaimde voordelen op tegen de kostprijs van het extra zaaizaad?

Helaas speelden een uitzonderlijk droge maand september en een gure maand oktober (*de op één na somberste oktobermaand sinds het begin van de waarnemingen in 1887, bron: KMI*) ons parten. Het koolzaad werd laat gezaaid, kiemde nog later en ging te klein en met te weinig planten per vierkante meter de winter in. Het proefopzet waarbij we rein- en mengteelt zouden vergelijken, werd afgeblazen.

Het geweer is daarom van schouder gewisseld en voor seizoen 2020-2021 zal het accent liggen op plaagwaarneming. Voor de projectoproep van LCG schreef Praktijkpunt Landbouw samen met Inagro het voorstel 'Plaagbeheersing in koolzaad'. Doel van het project was landbouwers adviseren voor gerichte controle van plaaginsecten (*glanskever, nvdr.*) in de koolzaadteelt op basis van een waarnemingsnetwerk. De tien koolzaadtelers die meewerken aan de waarnemingen verklaren zich net als hun adviseurs bereid om hun aanpak van de teelt toe te lichten. Hun medewerking geeft extra stof tot schrijven voor een periodieke e-nieuwsbrief die ruimer opgevat wordt dan alleen plaagbeheersing. Strategieën van zaai, bemesting en gewasbescherming worden in de kijker gezet.

Door de grote concurrentie om de schaarse projectmiddelen geraakte het project niet goedgekeurd. Omdat de interesse in koolzaad in onze provincie toeneemt, besloot Praktijkpunt Landbouw om op eigen houtje uitvoering te geven aan het nieuwe waarnemingsnetwerk. Verspreid over de provincie zullen tien percelen die in het najaar van 2020 gezaaid zijn nauwgezet opgevolgd worden. Om de plaagdruk door koolzaadglanskever te monitoren, worden er eerst vangkommen geplaatst en vervolgens tellingen op plantniveau uitgevoerd. De resultaten worden met de betrokken koolzaadtelers gedeeld, en vervolgens gepubliceerd via een nieuwe Koolzaadrubriek in de LCG-Graanberichten.

Figuur 3: Gele vangbakken op het koolzaadperceel in Herent.